וישב

א. די סמיכות הפרשיות פון פ' וישב — אין וועלכער עס הויבט זיך אָן (בלשון רש"י[1]) דעם סיפור פון „ישובי יעקב וו(ישובי[2]) תולדותיו" — מיטן סיום פון פ' וישלח, אין וועלכן עס ווערט דערציילט[3] דער סיפור פון „ישובי עשו ותולדותיו" (ביז די מלכי אדום ואלופי עשו שלאחריהם[4]) — זיינען חז"ל[5] מבאר מיט אָ משל:

„משל למלך שהי' לו מרגלית מושלכת בתוך העפר ובתוך הצרורות הוצרך המלך לפשפש בעפר ובצרורות להוציא את המרגלית מתוכן, כשהגיע המלך למרגלית הניח את העפר ואת הצרורות ונתעסק במרגלית" — און אַזוי אויך בענינו, אַז מ'קען אַנדערש ניט צוקומען צו ישובי יעקב, סיידן מען דערציילט פריער (עכ"פ בדרך קצרה) וועגן ישובי עשו ותולדותיו.

וואָס אַזוי געפינט מען אויך — ווי ער ברענגט דאָ אין מדרש[6] — ביי די „עשרה דורות מאדם עד נח" און די „עשרה דורות שמנח ועד אברהם", אַז וועגן זיי דערציילט מען „בבת אחת" (אָן קיין אריכות) און „כשהגיע למרגליות אברהם יצחק ויעקב התחיל מתעסק בהן".

דאָרף מען פאַרשטיין — לכאורה, איז דער משל ניט מתאים לענינו:

ביי די דוגמאות הנ"ל, וויבאַלד אַז פון אדם ביז נח איז אָ הפסק — עס זיינען געווען עשרה דורות און אַזוי אויך פון נח ביז אברהם, דאָרף די תורה אויס־רעכענען (עכ"פ בקיצור) די אַלע צווישנדיקע דורות ביז מען קומט צום עיקר, צו נח'ן און אברהם'ן (אַזוי ווי אין משל, אַז היות די מרגלית איז באַהאַלטן אין דעם עפר, מוז מען זוכן אין דעם עפר ביז מ'געפינט די מרגלית).

משא"כ יעקב איז דאָך בנו של יצחק, איז וואָס דאָרף מען זוכן צווישן עשו ותולדותיו בכדי צו צוקומען צו יעקב ותולדותיו[7]?

---

1) ריש פרשתנו.

2) כפי' הרא"ם, לבוש האורה, חי' ופי' מהרי"ק לפרש"י.

3) וישלח לו, א ואילך.

4) פרש"י שם, מ.

5) תנחומא פרשתנו א, הובא בפרש"י ריש פרשתנו (עם שינויים, כדלקמן סעיף ד). — בתנחומא שם מקדים (לפני המשל) „ולמה נתעסק הקב"ה מתחלה ביוסיהן של א"ה" (ובא בהמשך למ"ש לפנ"ז „למה נתעסק הכתוב לכתוב יוחסיהם כו'", ע"ש) — אבל מזה שמסיים „לכך נסמכה פרשת אלופי בני עשו לפרשה זו" משמע, שהמשל מבאר סמיכת הפרשיות (והקדמת יחוסי עשו ליחוסי יעקב), כבפנים [שלכן הביא המשל בפרשתנו דוקא. ועי"ג"כ לשון רש"י ריש פרשתנו].

המשל בסגנון אחר נמצא בב"ר פל"ט, י"ד (ורות רבה בסופה) — בנוגע לאברהם (ודוד), והובא בפרש"י דה"א בתחלתו (בשם הב"ר) — אלא שי"א (שה"ג ע' רש"י) שפירוש זה אינו לרש"י.

6) ועד"ז בפרש"י כאן (וראה גם ב"ר ור"ר שם) — אלא שבתנחומא מסיים „כשהגיע למרגליות אברהם יצחק ויעקב" (ולא הזכיר ע"ד נח), וברש"י — „וכשבא לנח האריך בו . . ומשהגיע אצל אברהם האריך בו". וראה לקמן בפנים סעיף יא.

7) ע"ד מה שהקשה בבאר מים חיים (לאחי המהר"ל) לרש"י כאן.

במשכיל לדוד מפרש, שבשביל שכתב ואלה תולדות יצחק לא הי' יכול לפרש ענייני יעקב בלבד שהרי עשו ג"כ מתולדות יצחק, מש"ה כתב תחילה ישובי עשו בקיצור, וזהו בהתאם להמשל, ד.אחר שהזכיר תולדות יצחק נפל המרגלית שהוא יעקב בין

ב. בנוגע די מאורעות פון עשו'ן וועלכע האָבן געהאַט אַ פאַרבינדונג מיט עניני יעקב (ווי דער סיפור פון ברכות יצחק וכיו"ב), וואָלט מען נאָך געקענט זאָגן, אַז אין דעם איז יעקב כאילו „באַהאַלטן" און „אויסגעמישט" אין דעם „עפר" פון עשו, מ'מוז דערציילן וועגן די מאורעות של עשו כדי צו וויסן ווי עס איז געקומען דאָס וואָס עס איז גע־שען מיט יעקב.

אפילו דער סיפור (אין סוף פ' וישלח[8]) ווי עשו האָט זיך באַזעצט בקבי־עות אין הר שעיר, קען מען זאָגן (ווי דער מהר"ל[9] איז מסביר), אַז דאָס איז נוגע צו ישובי יעקב. ווייל דוקא נאָך דעם ווי עשו האָט איינגענומען שעיר און זיך דאָרט באַזעצט, איז יעקב גע־ווארן דער (איינציקער) יורש פון ארץ ישראל[10] (וואָס דאָס איז דער תכלית פון סיפור „ישובי יעקב ותולדותיו" — צו דערציילן „ישוביהם וגלגוליהם עד שבאו לכלל ישוב"[11]).

אָבער נוסף אויף דעם, וואָס דאָס איז ניט אינגאַנצן גלאַטיק — ווייל פון דעם משל איז מוכח אַז די מרגלית איז באַ־האַלטן אין עפר און מ'דאַרף עס זוכן,

---

החול והיינו עשו ולפיכך הוצרך למשמש בחול וכו" —

אבל נוסף על העיקר שאין זה כלל כבהמשל ש„המרגלית מושלכת בתוך העפר" צע"ג שהרי בשביל זה שנאמר ואלה תולדות יצחק מספיק שיכתוב רק עשו ותולדותיו — יחוסו [ע"ד בני קטורה ותולדות ישמעאל (ס"פ ח"ש). תולדות נחור (ס"פ וירא וברש"י שם)], אבל אין הכרח לכתוב (אפילו בקיצור) ישובי עשו ו(בפרט) ישובי תולדותיו (ראה רא"ם כאן).

8) לו, ח ואילך.

9) גו"א כאן.

10) ראה רש"י וישלח שם, ז: אלך לי מכאן אין לי חלק כו'.

11) פרש"י פרשתנו לו, ב. וראה רא"ם ולבוש כאן.

משא"כ לויטן ביאור הנ"ל איז נאָר מתאים צו זאָגן אַז עס איז דאָ א שייכות ולכל היותר (בלשון המהר"ל) אַן „עירוב" (מישונג) צווישן „יעקב עם עשו בענין הישוב", אָבער ניט אויסגעמישט באופן צו זיין באַהאַלטן אין ישובי עשו (עפר) אַז מ'זאָל זיי דאַרפן „זוכן" און געפינען אין ישובי עשו —

נאָך מער ניט פאַרשטאַנדיק: דער פסוק רעכנט אויס תולדות (ואלופי) עשו וישובם, ביז די מלכי אדום „אשר מלכו .. לפני מלך מלך לבני ישראל"[12], וואָס דאָס נעמט אַרום דעם זמן ביז שאול המלך[13], און די אלופי עשו וואָס זיינען געווען „לאחר שמת הדד ופסקה מהם מלכות"[14] — וואָס ביי זיי איז דאָך אינ־גאַנצן ניטאָ קיין „עירוב" מיט ישובי יעקב ותולדותיו[14].

ג. אויך פאַדערט זיך ביאור בנוגע כמה פרטים אין דעם משל צו פאַר־שטיין וואָס איז זייער ענין אין נמשל, ומהם:

א) וואָס זיינען די צוויי ענינים פון „עפר" און „צרורות"[15]?

ב) פאַרוואָס איז ער מדגיש אַז „כשהגיע המלך למרגלית הניח את העפר ואת הצרורות ונתעסק במר־גלית" — לכאורה איז דאָס מובן מאליו, אַז ווי נאָר מ'געפינט די מרגלית איז די

---

12) וישלח לו, לא.

13) ראה רש"י וישלח שם: ובימי שאול כו'. מפרשי רש"י שם. ב"ר פפ"ג, ב ובמהרז"ו [אבל ראה יפ"ת (ורש"י) שם. ולהעיר מרש"י (ושאר מפרשים) למ"א כב, מח. ואכ"מ]. אבל ראה רשב"ם, ראב"ע ועוד עה"פ.

14) בבאר מים חיים שם: שעיקר ישיבת יעקב הוא מה שנתיישבו זרעו בארצם ותנשא מלכותם וזה הי' א"א כ"א שימליך תחלה מלכי אדום כו' — אבל לא הסביר דבריו.

15) ראה לקמן הערה 20.

גאַנצע התעסקות נאָר מיט איר: האָט געדאַרפט שטיין בקיצור[16] „כשהגיע המלך למרגלית נתעסק בה״[17]?

פון דער אריכות לשון המשל איז קענטיק, אַז אויך נאָכן געפינען די מרגלית („כשהגיע .. למרגלית״), דאַרף זיין א פעולה מיוחדת פון „הניח את העפר כו״, כדי מ׳זאָל זיך קענען עוסק זיין אין דער מרגלית.

ד. ועוד בזה: ווי געראַדט כמה פעמים, זיינען דאָ אין פירוש רש״י עה״ת „ענינים מופלאים״[18] — מען זעט דאָ אין פירוש רש״י אַז ער איז מעתיק דעם משל פון מדרש, אַבער מיט כמה שינויים, ומהם:

א) אַנשטאָט „לפשפש בעפר כו״, זאָגט ער — „ממשמש בחול וכוברו בכברה״.

[דער פרט פון „כוברו בכברה״ וועט דערמאָנט אין מדרש במק״א[19] וואו עס ברענגט זיך דער משל — אַבער דאָרט איז דער כללות המשל בסגנון אחר לגמרי, און רש״י איז מעתיק (פון דאָרט ?) בלויז אָט דעם פרט פון „כוברו בכברה״].

ב) רש״י ברענגט אויך אַראָפ די צוויי פרטים פון „חול״ און „צרורות״ — אַבער מיט דעם שינוי: אין אַנהויב פון משל דערמאָנט ער בלויז „חול״ („נפלה בין החול .. ממשמש בחול״), און אין סיום המשל — „משמצאה הוא משליך את הצרורות״, און דערמאָנט ניט „חול״[20].

ג) אויך דער לעצטער ענין אין משל וועט געבראַכט אין רש״י בשינוי לשון (כנ״ל) — „משמצאה הוא משליך את הצרורות״ („משליך״ אַנשטאָט „הניח״).

ה. דער מהר״ל[9] איז מסביר דאָס וואָס רש״י דערמאָנט ניט „חול״ ביים סיום פון משל, נאָר „משליך את הצרורות״ — ווייל די ווערטער קומען צו מסביר זיין פאַרוואָס דער פסוק „לא דבר עוד מעשו״ נאָך דעם ווי ער הויבט אָן דערציילן וועגן ישובי יעקב, ווייל אַלע איבעריקע (שפעטערדיקע) ישובי עשו וואָס מ׳דאַרף ניט האָבן צוליב ישובי יעקב זיינען ווי צרורות וואָס מ׳דאַרף אַרויסוואַרפן[21]:

און דערפאַר וועלן זיי אַנגערופן „צרורות״, ווייל די שפעטערדיקע ישובי עשו האָבן מלכתחילה קיין „עירוב״ ניט מיט ישובי יעקב, ווי צרורות וואָס „אין למרגליות עירוב עם צרורות רק עם החול״.

אַבער דער פירוש איז לכאורה ניט פאַרשטאַנדיק, ווייל

[נוסף לזה, אַז לפירושו איז ניטאָ קיין חידוש אין דעם ענין פון „משליך את הצרורות״, וואָרום דאָס וואָס „אחר שהתחיל הכתוב לדבר מיעקב לא דבר עוד מעשו״, וועלן שוין קלאָר אַרויסגעבראַכט אין דער התחלה פון משל, אַז

---

16) ע״ד לשון הב״ר ור״ר דלעיל הערה 5.

17) ע״ד הערת הרא״ם בלשון רש״י.

18) של״ה במס׳ שבועות שלו (קפא, א).

19) ב״ר שם („והביא מכברות וכבר כו״).

20) במשכיל לדוד מתרץ, שהחול הוא הדק שאפשר לכוברו בכברה, והוא „משל על דורות הקודמים לצדיק שאין כתוב בהם רק פ׳ הוליד וכו״, וצרורות הוא החול הגס שנשאר למעלה עם המרגלית שצריך גם משמוש כדי לברר המרגלית, והנמשל שהם אחי הצדיק הנכללים בתולדות אבותיו שצריך „קצת ביאור״, ע״ש. אבל (נוסף על הנ״ל הערה 7): מזה שרש״י מדייק „משליך את הצרורות״, משמע, שהצרורות הם גרועים יותר (בשייכותם להמרגלית) מהחול, כפשטות תוכן ענין הצרורות, וכפי׳ הגו״א (שהובא לקמן בפנים סעיף ה).

21) ועד״ז תו״ בלבוש כאן.

דער „ממשמש בחול" איז נאָר „עד שמוצא את המרגלית"[22], איז]

לפירושו קומט אויס, אַז אויך איידער מ'געפינט די מרגלית דאַרף מען איר ניט זוכן צווישן די צרורות (וואָרום די מרגלית האָט מיט זיי איבערהויפט קיין עירוב ניט) — אָבער פון לשון רש"י (אַז דוקא) „משמצאה הוא משליך את הצרורות" איז מוכח, אַז איידער מ'געפינט די מרגלית איז זי אויסגעמישט אויך מיט די צרורות, וכמפורש בלשון המדרש כנ"ל: מושלכת בתוך העפר ובתוך הצרורות . . לפשפש בעפר ובצרורות.

ו. דער ביאור בכל זה:

דער תכלית פון ישובי יעקב איז ניט נאָר דער באָזעצן זיך פון יעקב ובניו אין זייער לאַנד — ארץ ישראל, נאָר (ווי יעקב האָט געזאָגט עשו'ן) „עד אשר אבוא אל אדוני שעירה"[23], וואָס דאָס מיינט — ווי רש"י טייטשט עס אַפּ — דער קיום היעוד „בימי המשיח . . ועלו[24] מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו".

און דאָס זיינען חז"ל אויסן מיטן משל למרגלית: דאָ רעדט זיך (בעיקר) ניט וועגן די ישובי יעקב כשלעצמם (וואָס אויף זיי איז ניט מתאים צו זאָגן אַז זיי זיינען באַהאַלטן אין ישובי עשו ותול-דותיו), נאָר וועגן דער שלימות ותכלית צו וועלכער יעקב דאַרף צוקומען — אבוא גו' שעירה; און וויבאַלד דאָס וועלט דערגרייכט דוקא דורך דער עבודה אין (און מיט) ישובי עשו ותול-דותיו (כדלקמן), הייסט עס, אַז דער תכלית ושלימות פון יעקב איז באַ-האַלטן אין עשו'ן.

22) לשון רש"י.
23) וישלח לג, יד.
24) עובדי' בסופו.

און דערמיט וועט וועלן פאַרשטאַנ-דיק פאַרוואָס תורה רעכנט אויס די ישובי עשו ותולדותיו, די מלכי אדום, ביז מלך הדר וואָס איז געווען בימי שאול — ווייל שאול איז געווען משיח ה'[25]; ואילו זכו, וואָלט דורך אים געווען דער קיום פון „ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו".

ז. דאָס איז אויך דער ביאור אין די צוויי ענינים אין משל — „עפר" און „צרורות" — ווייל אין דעם ענין פון „לשפוט את הר עשו" זיינען דאָ צוויי אופני זוכן בירור ומשפט:

א) דער אופן ווי עשו וועט נתברר ווערן לעתיד לבא, ווי דאָס וועט זיין בנוגע כמה אומות וואָס וועלן נהפך ווערן לטוב[26] (כמש"נ[27] „אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם גו' לעבדו גו"), וכמרומז במחז"ל[28] „עתיד חזיר ליטהר", וואָס חזיר איז אַ רמז אויף מלכות אדום[29].

ב) די בחי' אין עשו וואָס איז רע גמור און מען דאַרף עס מאבד זיין, כמש"נ[30] „והי' בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש גו' ואכלום ולא יהי' שריד גו".

און דאָס איז בדוגמא צו די צוויי ענינים פון עפר און צרורות: עפר איז אַ דבר המעלים ומסתיר — ווי דאָ בעני-ננו, אַז דער עפר פאַרדעקט און פאַר-שטעלט די מרגלית; אָבער דאָס איז ניט

25) ש"א כד, ז. שם, יא. ועוד.
26) ראה בכ"ז לקו"ת ראה ד"ה וכל בניך פ"ג.
27) צפני' ג, ט.
28) הובא ונסמן בלקו"ת שם. וראה לקו"ש חי"ב ע' 175.
29) ויק"ר (ועוד) ס"פ שמיני. ובכ"מ. וראה רש"י תולדות כו, לד.
30) עובדי' א, יח. הובא ברש"י ישן ריש פרשתנו. וראה רש"י ויצא ל, כה.

קיין רע גמור און מ׳קען עס איבער־מאַכן לטוב, ביז מ׳זאָל האָבן פון דעם אַ תועלת, ווי אַ קליפה השומרת לפרי[31] (ע״ד ווי עס וועט זיין לעת״ל „ועמדו זרים ורעו צאנכם״[32]: אָבער דער ענין פון צרורות איז ניט נאָר אַ דבר המעלים ביז אַז פון דעם איז ניטאָ קיין תועלת, נאָר נאָכמער — ס׳איז אַ דבר המזיק (כלשון הרגיל בש״ס[33] ביי נזקי בהמה), וואָס מען דאַרף מאבד זיין.

ח. יעקב דערגרייכט זיין תכלית ושלימות ווען עס וועט מקויים די הבטחה „ורב יעבוד צעיר״*[33] דורך „לשפוט את הר עשו״.

דער טעם (בפנימיות) פאַרוואָס עשו וועט אַנגערופן „רב״ און שלימות יעקב היינגט אָפּ פון ורב יעבוד צעיר, איז דאָס ע״ד[34] ווי אַ מענש מדבר מוז אַנ־קומען צו (עסן) חי צומח דומם כדי עס זאָל זיין „יחי׳ האדם״ און טאָן וואָס ער דאַרף טאָן

אַזוי עד״ז בנוגע צו ורב יעבוד צעיר — ווייל דער שרש פון עשו איז העכער פון שרש יעקב (וואָס דערפאַר איז עשו דער בכור), ווי עס איז מבואר אין קבלה וחסידות[35], אַז שרש פון עשו איז אין עולם התהו, וואָס איז העכער פון עולם התיקון — מדריגת יעקב.

און דורך דעם וואָס יעקב איז מברר די ניצוצות קדושה פון תהו וואָס זיינען דאָך אין עשו און איז זיי מעלה צו זייער שרש, ווערט אויפגעטאָן אַן עילוי אויך אין מדריגת יעקב (תיקון), דערמיט קומט ער צו צו זיין תכלית ושלימות.

און דאָס איז אַ טעם נוסף (על הנ״ל סעיף ו) פאַרוואָס דער פסוק רעכנט אויס אויך די מלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבנ״י — ווייל אין דעם איז מרומז דער עילוי צו וועלכן יעקב דערגרייכט דורכן בירור פון עשו: וכידוע*[35] אַז די מלכי אדום איז שרשם אין די מלכין קדמאין דתהו, וואָס דער־פאַר „מלכו לפני מלך מלך לבנ״י״, ווי־באָלד זיי זיינען (בשרשם) העכער (ובמילא — פריער) פון מלכי ישראל (תיקון).

ט. דאָס איז אויך די הוראה צו אידן במשך זמן הגלות:

די ירידה אין גלות — ובפרט גלות זה האחרון, גלות אדום („ישובי עשו ותול־דותיו״) — איז כדי צו מברר זיין די ניצוצות וועלכע געפינען זיך אין די דברים הגשמיים[36], וואָס דורך דעם ווערט די נשמה נתעלה נאָך העכער פון איר שרש — ווייל דער שרש פון די ניצוצות איז אין תהו, וואָס איז העכער פון שרש הנשמה וועלכער איז אין תיקון.

און די עבודה פון בירור הניצוצות זיינען חז״ל מרמז אין דעם משל פון דער מרגלית מושלכת בתוך העפר ובתוך הצרורות:

די מרגלית איז אַ משל אויפן ניצוץ דקדושה וואָס איז אַראָפּגעפאַלן אין עפר וצרורות[37] — וואָס זיי באַצייי־

31) ראה של״ה יט, ב. אוה״ת נשא ע׳ ערב. סה״מ תרנ״ט ע׳ קעו. ובכ״מ (וראה סנהדרין נט, ב: שמש גדול). ולהעיר שקדימת עשו ליעקב הוא כקדימת הקליפה לפרי (ל״ת להאריז״ל ס״פ וישלח. אוה״ת בשלח ע׳ שס. סה״מ עת״ר ע׳ סג. ועוד).

32) ישע׳ סא, ה.

33) ב״ק רפ״ב במשנה. ועוד.

*33) תולדות כה, כג.

34) ראה תו״א בשלח סה, ד ואילך. לקו״ת צו יג, ב. ובכ״מ.

35) ראה תו״א ותו״ח ר״פ וישלח. ובכ״מ.

*35) ראה ג״כ זח״ג קכח, סע״א.

36) תו״א ר״פ לך. שם קיז, ב. ועוד. וראה לקו״ש ח״ג ע׳ 826.

37) ראה גם פי׳ מהרז״ו לב״ר פל״ט שם.

כענען די צוויי סוגים אין דברים גשמיים:

עפר ווייזט אויף די דברים גשמיים וואס זיינען בלויז מעלים ומסתיר אויף די ניצוצות קדושה (מרגליות), און א איד בעבודתו קען פון זיי מברר זיין די ניצוצות און מעלה זיין זיי לשרשם:

צרורות ווייזט אויף זאכן וואס זיינען רע לגמרי און ביז אז — (חלקם) — קען מען פון זיי ניט אַרויסנעמען (דורך עבודה רגילה[38]) דעם ניצוץ קדושה (אויך אין זיי איז דא א „מרגלית" — א ניצוץ קדושה — ווייל אן דעם קענען זיי קיין קיום ניט האבן, אבער דער ניצוץ קדושה איז בהעלם לגמרי[39]), און די זאכן דארף מען דוחה זיין[40].

אבער אויך נאך דעם ווי „הגיע .. למרגלית", איידער מ'קען זיך פאר־נעמען מיט איר, דארף מען האבן די בא־וואַרעניש פון „הניח את העפר כו" — מ'דארף אַרויסווייזן אז די דברים גש־מיים מצד עצמם (לולי דער „מרגלית") האבן ביי אים קיין חשיבות ניט, און דאס וואס ער פארנעמט זיך מיט זיי איז נאר בכדי צו אַרויסבאקומען די ניצוצות טוב וקדושה וואס זיינען אין זיי באהאלטן.

און דערפאר איז דער „הניח את העפר כו" נוגע צום עצם אַרויסקריגן די מרגליות: וועז גשמיות'דיקע זאכן מצ"ע פארנעמען אן ארט ביי אים, וועט ער ניט נאר ניט קענען פון זיי אַרויס־נעמען כדבעי די ניצוצות, נאר נאכ־מער: עס קען זיין אז די התעסקות מיט די גשמיות'דיקע זאכן וועט נאך גורם זיין א ירידה אין דער נשמה[41].

דוקא וועז זיין אכילה ושתי' און אלע זיינע גשמיות'דיקע ענינים — בכל אשר תעשה — זיינען בא אים אין אן אופן וואס ער איז „מניח" — ער לאזט אפ דעם עפר וצרורות שבהם, דעמאלט איז ער מברר די ניצוצות כדבעי, און דאס פועלט אן עילוי גדול אין דער נשמה כנ"ל.

יו"ד. דערמיט וועט מען אויך פאר־שטיין די שינויים שבפירוש רש"י — וויאל דערמיט איז ער מרמז (יינה של תורה שברש"י) די פרטי סדר העבודה פון עבודת הבירורים:

דער עיקר עבודה פון בירור הניצו־צות איז אין „חול" (און ניט אין „צרורות", פון וועלכע מ'קען ע"ד הרגיל ניט אַרויסנעמען די מרגלית כנ"ל): און דערפאר דארף צום אלעם ערשטן זיין — „אדם ממשמש בחול": מ'דארף טאפן, משער זיין און זוכן דארט וואו די מרגלית געפינט זיך — „בחול", און ניט זוכן דארט (צווישן צרורות) וואו די מרגלית געפינט זיך ניט (באופן אז מ'זאל איר קענען מברר זיין).

דערנאך, אז ער האט שוין דעם בירור בחול, וואס איז פריער מעורב טוב ורע, און דעם בירור הניצוצות — „כוברו בכברה" — די עבודה פון מבדיל זיין לגמרי צווישן דעם טוב און דעם רע, ביז מ'גענפינט און מ'טיילט אויס די מרגלית, דעם ניצוץ קדושה שבו.

און דערנאך איז רש"י מסיים (ע"ד ווי אין מדרש) מיטן באוואַרעניש פון „משמצאה הוא משליך את הצרורות מידו" — אז מ'דארף אַוועקוואַרפן דעם

38) מלבד ע"י תשובה או נסיונות (ראה דרמ"צ קצא, א ואילך).

39) ראה בכ"ז סה"מ עת"ר ע' קג. המשך תער"ב ח"ב פרק שעד.

40) ראה לקו"ת שה"ש ו, ד.

41) ע"ד האיסור לאכול קודם התפלה (ראה לקו"ת נשא כו, ג. בלק עב, א. פינחס עט, ד. ועוד).

אַפּגעטיילטן רע ופסולת — און דאָ ווערט אויך דער אַפּגעקליבענער חול אַנגערופן צרורות:

כל זמן מ׳האָט ניט מבדיל געווען דעם טוב פון דעם רע זיינען די דברים גשמיים אין דער בחי׳ פון חול — בלויז אַ העלם אויפן ניצוץ אלקי: אַבער דורך דעם וואָס „כוברו בכברה", מ׳איז מבדיל דעם טוב פון דעם רע — דאָס גופא פֿאַרוואַנדלט שוין דעם חול אין צרורות[42], ווועלכע מען דאַרף אינגאַנצן אַוועקווואַרפן[43], וויבאַלד עס האָט שוין ניט אין זיך קיין טוב וקדושה און ווערט רע גמור.

אין עבודת האדם מיינט עס: דער בירור פון דעם דבר גשמי לתכליתו קען זיין דוקא ווען מ׳גייט צו מיט דער הנחה אַז דברים גשמיים מצד עצמם, איז ניט נאָר וואָס זיי האָבן קיין חשיבות ניט — וואָס דערפאָר, ווי נאָר מ׳געפינט די מרגלית איז „הניח את העפר כו״ כנ״ל — נאָר זיי אַליין (לולי די ניצוצות קדושה וואָס אין זיי) זיינען ווי צרורות; און דערפאָר, באַלד נאָכן געפינען די מרגלית, איז — „משליך את הצרורות", און דורך דעם דוקא „נוטל המרגלית" (ובלשון חז״ל[44]: תוכו אכל קליפתו זרק — תוכו אכל איז פֿאַרבונדן מיט קליפתו זרק).

יא. די עבודה פון בירור הניצוצות האָט זיך אַנגעהויבן בעיקר בעבודתו של יעקב[45], ווייל דורך אים האָט זיך אַנגעהויבן די הכנה (עיקרית) צו מ״ת[46] (ווי

42) ע״ד כשמבררין יין ונשאר היין צלול בפ״ע והשמרים בפ״ע.

43) ע״ד לעת״ל בגמר הבירורים שיהי׳ „ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" (זכרי׳ יג, ב).

44) חגיגה טו, ב.

45) ראה גם לקו״ש חי״ט ע׳ 89 ואילך.

46) ראה אוה״ת ח״ש קכו, א: עיקר הזווג (דמ״ת)

אין פשטות, אַז דער גלות מצרים, וואָס איז געווען די הכנה צו מ״ת[47], האָט זיך אַנגעהויבן פון ירידת יעקב (ובניו) למצרים).

וואָס דער אויפטו פון מ״ת איז — די המשכת בחינת האלקות שלמעלה מהעולמות — און דוקא דורך דעם קען זיין דער בירור בשלימות, אין אַן אופן פון „משליך את הצרורות". וואָרום לגבי דעם אור וואָס איז מלובש אין עולם, האָט וועלט, כביכול, אַ תפיסת מקום — און ביי דער עבודה פון „משליך את הצרורות" פֿאַדערט זיך אַז די דברים גשמיים זאָלן אינגאַנצן ניט פֿאַרנעמען אַן אָרט. דוקא מצד דעם אור אלקי שלמעלה מהעולמות, וואו וועלט האָט ניט קיין תפיסת מקום, איז דאָ דער נתינת כח פאַר דער עבודה הנ״ל בשלימות.

און דאָס איז דער טעם פֿאַרוואָס רש״י ברענגט דעם משל למרגלית דוקא דאָ בפרשתנו[48] — ביי יעקב״ן, און ניט ביי נח און אברהם[49]. וואָרום אע״פ אַז אויך ביי זיי און דורך זיי האָט זיך אויפגעטאָן דער ענין פון בירור הניצוצות — נח האָט מברר געווען די עשרה דורות שקדמוהו, ועד״ז (און נאָכמער) ביי אברהם״ן[50] — איז דאָס אַבער ניט גע־ווען אין אַן אופן פון „משליך את הצרו־רות מידו ונוטל המרגלית". אויך נאָכן

ע״י יעקב, ע״ש.

47) ראה תו״א עד, א. וכ״מ.

48) וגם בתנחומא שמסיים בהנמשל „כשהגיע למרגליות אברהם יצחק ויעקב" — מ״מ הביא המשל בפרשתנו דוקא (ולא בפ׳ לך). וראה הערה הבאה.

49) בב״ר שם הביא המשל (אף שהוא בסגנון אחר) בפ׳ לך גבי אברהם. ולהעיר: (א) מאברהם הותחלה התקופה של ב״א תורה (ע״ז ט, א). וראה אוה״ת שם. בית האוצר (להר״י ענגל) בתחלתו. וכ״מ. (ב) שם לא הובא הענין ד„משליך את הצרורות" (וגם בתנחומא שם כתב רק „הניח את העפר כו״", כנ״ל בפנים).

50) ראה לעיל שיחה א׳ לפ׳ לך.

בירור איז וועלט געבליבן אָ מציאות[51].

נאָר אעפ"כ ברענגט רש"י דעם ענין פון די עשרה דורות פון נח און אברהם (ובשייכות צום „משל למרגלית כו'") — צו מרמז זיין, אז דוקא נאָכן בירור פון נח און אברהם האָט געקענט זיין דער בירור פון יעקב:

נח האָט אויפגעטאָן דעם בירור אין די ענינים וואָס זיינען שייך צו וועלט: פאַר עבודת וענין נח'ן איז געווען „מלא הארץ חמס"[52], און נח בעבודתו האָט פועל געווען אז עס זאָל זיין עולם כתיקונו — „ראה עולם חדש"[53] (און דערפאַר איז דער כריתת ברית מיט נח'ן געווען בנוגע צו קיום העולם — „עוד כל ימי הארץ גו' לא ישבותו"[54]);

דער אויפטו פון אברהם אבינו איז געווען — גילוי אלקות אין וועלט, „ויקרא שם בשם הוי' א־ל עולם"[55] (וי"ל — אויך אין דעם אז דער קיום פון ז' מצות ב"נ זאָל זיין ניט מצד דעם וואָס שכל אנושי איז זיי מחייב, נאָר ווייל דאָס איז דער ציווי פון אויבערשטן[56]).

און דורך די צוויי ענינים האָט דער־נאָך געקענט זיין דער בירור פון יעקב — די הכנה צו מתן תורה וואָס האָט פועל געווען עס זאָל נמשך ווערן גילוי אלקות שלמעלה מהעולמות, וואָס דורך דעם איז דער בירור העולם בשלימותו.

יב. פונקט ווי דאָס איז ביים בירור הניצוצות פון יעדער אידן אין זיין עבודה — אז עס דאַרף זיין אין אופן פון „משמצאה הוא משליך את הצרורות" — אַזוי איז דאָס אויך בנוגע כלל ישראל:

כללות ענין הגלות איז צוליב בירור הניצוצות דורכן כלל ישראל אין אלע זמני ומקומי הגלות (כנ"ל סעיף ט), און ווי עס שטייט וועגן גלות מצרים, אז „ואחרי כן יצאו ברכוש גדול"[57], וואָס דאָס מיינט די ניצוצות קדושה וואָס מ'האָט פון דאָרט אַרויסגענומען.

דעריבער, ווי נאָר עס האָט זיך פאַר־ענדיקט דער זמן פון גלות מצרים — מ'האָט שוין געפונען די מרגלית — איז מען כהרף עין[58] באַלד אַרויס פון מצרים. דלכאורה, וואָס איז געווען די איילענישע? דער שעבוד האָט זיך שוין געענדיקט און אידן האָבן זיך געפונען אין ארץ גושן מיטב הארץ, איז וואָס איז אַזוי נוגע ניט צו פאַרבלייבן נאָך אַ וויילע אין גושן? נאָר אַזוי איז דער סדר פון בירור הניצוצות: גלייך ווי מען געפינט די מרגליות, דאַרף מען אַרויס־וואַרפן די צרורות.

און אַזוי איז עס אויך ביי דעם גמר הבירורים און גאולה פון גלות האחרון, גלות אדום — כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות[59] — אז באַלד, ווי נאָר עס קומט די צייט — איז „מיד הן נגאלין"[60], עס וועלן אַלע אידן אַרויסגיין מכל הארצות און קומען מיט משיח'ן אין „ארץ אשר גו' עיני ה"א בה"[61], בגאולה האמיתית והשלימה, בקרוב ממש.

(משיחות ש"פ וישב תשכ"ה,
י"ט כסלו תש"ל)

---

51) ראה גם דבק טוב לפרש"י כאן (בהגהות).
52) ר"פ נח.
53) ב"ר פ"ל, ח. וש"נ.
54) נח ח, כב. וראה בארוכה ד"ה הנה אנכי כורת ברית תר"ל, תרנ"ד. ועוד.
55) וירא כא, לג.
56) להעיר מרמב"ם הל' מלכים ספ"ח.
57) לך טו, יד. וראה לקו"ש ח"ג ע' 823 ואילך.
58) מכילתא ורש"י בא יב, מא.
59) מיכה ז, טו.
60) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.
61) עקב יא, יב.